

взаємонавчання (колективне, групове, навчання в співпраці), де вчитель і учень є рівноправними, рівнозначними об'єктами навчання. І – найголовніше, при використанні ігрових методів у навчальний процес включаються слабкі та девіантні учні. Таким чином, виконуючи завдання гуманізації та гуманітаризації освіти, я намагаюсь будувати свої уроки на діалогічному спілкуванні з відходом від авторитарних принципів педагогіки, ставлячи пріоритет загальнолюдським цінностям та гармонію стосунків.

Застосування інтерактивних прийомів на уроках географії дозволяє набути учням навичок, що необхідні для спілкування та співпраці, стимулює роботу командою, вчить поважати думку інших, веденню цивілізованої дискусії.

Список використаних джерел: 1. Дудка С. В. *Навчальні ігри на уроках географії*. – Харків: Основа, – 2005.; 2. *Карти та робота з ними*. / За ред. В. Серебрїна, Н. Міна – Київ: Шкільний світ, – 2008.; 3. *Практичні завдання на контурних картах 5-10 класи*. / За ред. Т. Є. Булгакової, А. М. Байназарова – Харків: Основа, – 2005.; 4. *Методика викладання географії в школі* / За ред. С. Г. Коперник, Р. Р. Коваленко. – Київ: Стафед-2, – 2002.; 5. *Пушкарьова А. Географічні ігри та розваги // Географія та основи економіки в школі*. – №5. – 2003. – с. 30–31.; 6. *Свірідова О. Карта – друга мова географії // Географія та основи економіки в школі*. – №6. – 2003. – с. 26–28.

УДК 373.5.019:9023-047.3 (477.53)

ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК НОВА ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ

Н. О. Московченко

ninokk.2008@gmail.com

Комунальний заклад «Полтавський міський багатопрофільний ліцей № 1

ім. І. П. Котляревського, Полтавської міської ради Полтавської області», м. Полтава, Україна

О. М. Цешко

olga_tseshko@ukr.net

Комунальний заклад «Полтавський міський багатопрофільний ліцей № 1

ім. І. П. Котляревського, Полтавської міської ради Полтавської області», м. Полтава, Україна

За новою програмою з географії для учнів 8-9 класів (наказ МОН від 07.06.2017 р. №804) та 10-11 класів (наказ МОН від 23.10.2017 р. № 1407) [1; 2] разом з практичними роботами було запроваджено виконання досліджень.

Програмою передбачено виконання досліджень, тематика яких може бути змінена вчителем у рамках вивчення відповідної теми. При виборі теми дослідження рекомендується враховувати регіональні особливості, навчально-методичне забезпечення та матеріально-технічне оснащення освітньої діяльності. Із запропонованої тематики досліджень учень за бажанням вибирає 1-2 дослідження (впродовж року) та виконує його індивідуально або у групі. Результати дослідження презентуються й оцінюються вчителем [1; 2].

Дослідження є новою формою проведення навчальної роботи. Вони закладають значний потенціал для розвитку індивідуальних здібностей учнів, їх самостійності.

Причиною введення досліджень вважається орієнтованість на покращення сприйняття та запам'ятовування інформації під час виконання завдань з формування в учнів просторового уявлення про земну поверхню, її складових, взаємодію між ними; аналіз причин та наслідків взаємодії з іншими складовими природного середовища; завдання навчити орієнтуватися в соціально-економічних, суспільно-політичних та екологічних процесах та подіях; розвивати екологічну складову природокористування [3].

Унікальна структура дослідження орієнтована на підвищення мотивації до навчальної діяльності учнів загалом, а також сприяє активному розвитку власного пізнавального інтересу до вивчення географії як практичної науки шляхом проведення учнями власних науково-пошукових робіт. Дослідження передбачають самостійну роботу учнів у позаурочний час. Рекомендовано виконувати їх у вигляді міні-проектів, презентацій, есе, усних повідомлень, схем-маршрутів, карт, рефератів тощо [5].

Ефективність досліджень закладається у тому, що під час їх виконання формується велика кількість умінь і навичок. Даний вид роботи введено до навчальної програми з географії саме з метою поєднати виконання практичних і суспільно значущих завдань шляхом створення різноманітних творчих робіт [6; 7].

Основна мета застосування досліджень на уроках географії – зближення шкільної освіти з реальним життям. Учні вчать самостійно оволодівати географічними знаннями, розвивати уміння та навички завдяки виконанню власних науково-творчих досліджень. Забезпечується постійне оновлення вже вивченого матеріалу, його поповнення та краще засвоєння [4].

Основним загально-навчальним завданням є формування умінь роботи з інформацією: шукати її, працювати з нею та представляти її. Наприклад, у курсі географії за 8 клас учням запропоновано 8 тем для дослідження, серед яких: «Вплив людини на родючість ґрунтів своєї місцевості», «Ландшафти своєї місцевості, їх освоєння і використання», «Зміни природи своєї місцевості під впливом діяльності людини», «Ознайомлення з об'єктами природи своєї місцевості». У курсі за 9 клас – 5 тем для дослідження [1; 2].

Специфіка змісту географії дозволяє організовувати цей вид діяльності на місцевості. Протягом 2015-2017 рр. ліцеїсти долучилися до дослідження природних компонентів Полтавської рівнини. Ландшафти Полтавської рівнини унікальні за своїми природними особливостями. Саме в межах Полтавської області можна дослідити особливості лісостепових і степових ландшафтів нашої країни.

Літом 2015 р. учні ліцею № 1 стали учасниками археологічної експедиції ПНПУ ім. В.Г. Короленка до якої приєдналися спеціалісти з ботаніки, а саме О. Бойчук, голова вченої ради молодих вчених Національного ботанічного саду України, розпочали дослідження унікальних ковилових степів в околицях с.

Сторожове Чутівського району Полтавської області та околицях с. Опішне Зіньківського району Полтавської області.

З червня 2017 р. ліцеїсти стали учасниками Міжнародного літнього практикуму з археологічної керамології «Археолого-керамологічна літня академія в Опішному», під час роботи якого взяли участь у спільній археологічній експедиції Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка та Національного музею-заповідника українського гончарства (керівники – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України ПНПУ імені В.Г. Короленка Коваленко О.В., завідуючий відділом археології Полтавського краєзнавчого музею Луговий Р. С., кандидат історичних наук Ю. О. Пуголовок).

Результатом цієї співпраці стало дослідження сучасних ландшафтів у межах Опішнянського городища ранньослов'янського часу, зокрема дослідження ґрунтів Полтавської рівнини, що сформувалися впродовж голоцену. Дані дослідження проводилися спільно з науковим співробітником Інституту географії НАН України, кандидатом географічних наук А. С. Кушніром, який працював на той момент на даній території. Проведене ліцеїстами дослідження в межах невеликої ключової ділянки дозволило безпосередньо познайомитися із науковими методами збору та обробки первинних матеріалів, дослідити розрізи ґрунту, відібрати зразки з різних генетичних горизонтів і вивчити ґрунтоутворюючі процеси в шліфах з непорушеною будовою. У результаті було встановлено, що ці ґрунти за макрота мікроморфологічними даними відповідають залісненій території, хоча на даний момент це територія переважно з трав'янистим покривом та поодинокими деревами, тобто лісостепова.

Подібна співпраця учнів та науковців відкриває перспективу подальших досліджень які дадуть можливість працювати надалі в польових експедиціях із різнопрофільними вченими та використовувати набуті результати у рамках написання науково-дослідницьких робіт по лінії МАН.

Список використаних джерел: 1. Навчальна програма з географії для 6-9-х класів для загальноосвітніх навчальних закладів затверджена наказом МОН від 07.06.2017 № 804.-режим електронного доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>; 2. Навчальна програма з географії для 10-11-х класів для загальноосвітніх навчальних закладів затверджена наказом МОН від 23.10.2017 № 1407.-режим електронного доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-program>; 3. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Географія. 6–9 класи. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2015. – 45 с.; 4. Методика обучения географии в средней школе: Учеб. пособ. (Теоретические основы методики обучения географии) / Под ред. А. Е. Бибик. – М.: Просвещение, 1968. – 391 с.; 5. Бондаренко С. Ю. Формування в учнів ключових компетентностей у процесі науково-дослідницької та проектної діяльності / С. Ю. Бондаренко // Педагогічна майстерня. 2012. № 9 С. 2-8.; 6. Учнівські дослідження в курсі географії 8 класу / Автор-укладач З. В. Філончук. – Х. : ВГ «Основа», 2016. 110 с.; 7. Учнівські дослідження в курсі «Україна і світове господарство». / З. В. Філончук – Х. : В. Г. «Основа», 2017. – 128 с.